

## **Ettepanek: Euratom teadus- ja koolitusprogramm (COM (2025) 594)**

### **Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule**

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev: **28.11.2025**

KOKi esitamise tähtpäev: **10.12.2025**

VV esitamise tähtpäev: **18.12.2025**

Subsidiaarsuse tähtpäev:

### **Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus**

- Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152<sup>1</sup> lg 1 p 2).

Vastutav ministeerium: Haridus- ja Teadusministeerium

Kaasvastutajad: Kliimaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium

### **Sisukokkuvõte**

Euroopa Komisjon avaldas 3.09.2025 nõukogu määruse eelnõu (COM (2025) 594), mille eesmärk on luua teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ täiendav Euroopa Aatomienergiaühenduse **teadus- ja koolitusprogramm** aastateks **2028–2032**. Programm rahastab tuumateaduse ja -tehnoloogia valdkonna teadus- ja koolitustegevusi. Programmi eelarve on perioodil 2028–2032 kokku **6,682 miljardit** eurot. Kuna Euratomi asutamislepingu kohaselt on programmide kestus **piiratud viiele aastale**, mis on lühem kui MFF-i 7-aastane kestus, kavatakse komisjon esitada tõenäoliselt 2032. aasta alguses ettepaneku pikendada programmi veel kaheks aastaks (2033– 2034), et eraldada tuumauuringutele eraldatud ülejäänud vahendeid MFF-ist.

Programmiga nähakse ette Euratomi panus rahvusvahelisse tuumasünteesienergia reaktori ehk ITERi projekti. Määrus täiendab ka programmi „Euroopa horisont“ projekti „Moonshot Fusion“ väljatöötamisel, mille eesmärk on ületada ELi võrgus tuumasünteesienergia kasutuselevõtmist takistavad teaduslikud, insenertehnilised ja tehnoloogilised probleemid.

Programmis saavad osaleda ka ühinevad ja kandidaatriigid, Euroopa naabruspoliitika riigid, muud kolmandad riigid. Programmi rakendatakse tööprogrammide kaudu, milles sätestatakse meetmed ja nendega seotud eelarve, rahastamiskõlblikkus- ja hindamiskriteeriumid, meetmete kaasrahastamise määrad ja mitmesugused eeskirjad.

## Eesmärgid

Muudatuse üldeesmärk on teha jõuka, vastupanuvõimelise ja kestliku ELi nimel ohutu ja uuendusliku tuumatehnoloogia teadusuuringuid.

Programmi erieesmärgid on järgmised:

a) toetada ITERi ehitamist ja käitamist, tagades Fusion for Energy loodavate Euroopa komponentide tulemuspõhise rahastamise, ITERi organisatsiooni tehtava integreerimistöö ning selle, et ITERist saadud tehnilised ja teaduslikud kogemused toovad liidule kasu;

b) edendada tuumasünteesiuuringuid, toetades üleminekut alusteaduselt tehnoloogiale, inseneriteadusele ja innovatsioonile, soodustada liidu tuumasünteesitööstuse arengut, toetada idufirmade ja uuenduslike kontseptsioonide teket tulevaste termotuumaelektrijaamade tarbeks ning tugevdada rahvusvahelist koostööd;

c) edendada teadusuuringuid, mis käsitlevad tuumaohutust ja -julgeolekut ning kaitsemeetmeid, tuumarelva leviku tõkestamist, kiirguskaitset, tuumaandmeid, radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse käitlemist ning ioniseeriva kiirguse uuenduslikku kasutamist, sealhulgas meditsiinisektoris;

d) arendada, säilitada ja kasutada hariduse ja koolituse kaudu tuumavaldkonna eksperditeadmisi ja pädevust ning toetada juurdepääsu tipptasemel teadustaristule, tagades selle pikaajalise kestlikkuse ja tegevuse tipptaseme, ning

e) pakkuda liidu poliitikale sõltumatut ja teaduspõhist poliitilist tuge ning välja töötada teadmusbaas standardimise ja modelleerimise jaoks.

*Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei*

*Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Ei*

*Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Ei*

## Mõju ja sihtrühm

Mõjutatud sihtrühmad on eelkõige teadlased, teadusinstituudid, ülikoolid, kõrgharidusasutused, sest programm rahastab uuringuid ja koolitusi tuumateaduse ja

-tehnoloogia vallas. Samuti pädevuse ja oskuste arendamisele ning teadlaste mobiilsuse toetamisele suunatud tegevused on eelnimetatud sihtrühma vaatest olulised.

Teiseks mõjutatud sihtrühmaks on tööstus, tehnoloogiaettevõtted, tuumaenergia valdkonna ettevõtted, start-upid tuuma/kiirgus-tehnoloogiate alal ja innovatsioonitegevus tuuma- ja kiirgustehnoloogiate valdkonnas, kuivõrd programm toetab näiteks innovatsiooni, tuumatehnoloogiate ja -kütuste arendamist, mis aitavad dekarboniseerida energiasüsteeme ning suurendada EL strateegilist autonoomiat.

Algatusel on laiem mõju ka avaliku sektori energia- ja keskkonnapoliitikale ning neid ellu viivatele asutustele. Programm toetab tegevusi nagu kiirguskaitse, jäätmevaldus, turvalisus, tarneaahelad ning koostöö rahvusvaheliste institutsioonidega

Eesti kontekstis avaldab programm mõju peamiselt läbi teaduskoostöö, teadlaste liikuvuse, oskuste arendamise, tuumaenergeetika, uute tehnoloogiate arendamise ning tööstuse spin-offi võimaluste loomise kaudu.

## **Kaasamine**

Kaasata kõik asjassepuutuvad partnerid ja huvirühmad, sealhulgas tuumavaldkonna teaduse ja -tehnoloogiaga tegelevad ülikoolid, teadusasutused ning ettevõtjad.